

Maria Łoszevska-Ołowska

Zakaz publikacji w prasie danych osobowych i wizerunku osób publicznych podejrzanych lub oskarżonych o przestępstwo

Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2018, s. 334

ISBN 978-83-7545-841-1

Lucyna Szot

Uniwersytet Wrocławski

lucyna.szot@uwr.edu.pl

ORCID: 0000-0001-5045-3276

Monografia zatytułowana *Zakaz publikacji w prasie danych osobowych i wizerunku osób publicznych podejrzanych lub oskarżonych o przestępstwo*, autorstwa dr hab. Marii Łoszevskiej-Ołowskiej, mieści się w nurcie badawczym nauk o komunikacji społecznej i mediach. Pomimo istnienia wielu prac z tego zakresu, wiele z kwestii upowszechniania i publikowania wizerunków osób publicznych nie jest jeszcze w pełni zbadanych bądź dostatecznie wyjaśnionych z powodu stale zmieniających się uwarunkowań statusu tych osób i ich prawnej ochrony. Dotyczy to różnorodnych, nie tylko społecznych czy politycznych, a przede wszystkim normatywnych uwarunkowań, w ramach systemu państwa i systemu prawnego UE. Fundamentalnym zagadnieniem, wciąż niezbadanym, pozostaje medialne kreowanie wizerunku osób pełniących funkcje publiczne w kontekście mediatyzacji procesu karnego. Przedmiotowa monografia wpisuje się w tę lukę badawczą. Tytuł książki dr hab. Marii Łoszevskiej-Ołowskiej, zgodny z treścią opracowania, powinien skłaniać do refleksji i sprowokować do lektury każdego celebryte, który niechętnie poddaje się jakimkolwiek zakazom. Jest to lektura szczególnie polecana ze względu na zawartość empiryczną (niezwykle bogata baza orzeczeń). W istocie monografia jest poświęcona sferze prawnych gwarancji wolności jednostki w odniesieniu do ochrony wizerunku i danych osobowych, ze szczególnym uwzględnieniem osób znanych bądź o wysokim statusie.

Książka składa się z czterech części (łącznie 334 strony). Pierwsza część ma charakter wprowadzenia teoretyczno-empirycznego i w znacznym stopniu nawiązuje do niezwykle bogatego orzecznictwa Sądu Najwyższego, Sądów Apelacyjnych i Trybunału Konstytucyjnego (także polskiej doktryny prawa i literatury przedmiotu). Część druga zawiera pogłębioną wielowątkową analizę stanu prawnego w zakresie ochrony wizerunku i danych osobowych podejrzanych i oskarżonych będących osobami publicznymi (w oparciu o bardzo bogatą bazę orzecznictwa). Część trzecia stanowi udane merytoryczne nawiązanie do zakazu ujawniania tożsamości osób publicznych w prasie w kontekście toczących się procesów karnych i analizę problemu

w oparciu o orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Część czwarta ma charakter koncepcyjno-teoretyczny, kontekstowo odwołujący się do analiz i badań normatywnych autorki i innych autorów, prezentowanych w literaturze przedmiotu.

W aspekcie merytorycznym monografia stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego z zakresu sprawozdawczości sądowej. Analizie krytycznej została poddana występująca w praktyce orzeczniczej kolizja norm prawnych, tj. zasady wolności słowa i ochrony prywatności (w szczególności ochrony wizerunku i danych osobowych osób publicznych). Niejednolita linia orzecznicza treści art. 13 ustawy prawo prasowe skłoniła autorkę do krytycznej analizy źródeł w postaci aktów prawnych i literatury prawniczej (a dobór metody naukowej i źródeł nie był przypadkowy), co pozwoliło na wypełnienie luki w zakresie szczegółowych badań nad zakazem publikacji w prasie danych osobowych i wizerunku osób publicznych.

Autorka w treści monografii wykazała znaczące przygotowanie warsztatowe – w szczególności umiejętności związane z określeniem strategii badań, w tym kompetentne rozstrzygnięcia co do przedmiotu i celu badań efektywnych dla procesu badawczego (teorii, metod i technik badawczych) – ważnych dla realizowanego tematu. Należy podkreślić szczególną zdolność autorki do konceptualizacji problemu badawczego, a w tym się mieści zdolność do prawidłowego definiowania pojęć (m.in. osoby publicznej), formułowania hipotez (główna: art. 13 prawa prasowego, zakazując publikacji wizerunku i danych osobowych podejrzanych i oskarżonych (...)) jest nieuzasadnionym ograniczeniem wolności wypowiedzi i prasy), pytań badawczych czy doboru metod naukowych. Zadeklarowane metody badawcze zostały zastosowane w monografii właściwie i umiejętnie – m.in. analiza krytyczna i metoda formalno-dogmatyczna i umożliwiły autorce oryginalne wnioskowanie (falsyfikację hipotez) i docieranie do wniosków w końcowej części analizy.

Przemyślana struktura monografii została podporządkowana powyższym uwarunkowaniom metodologicznym. Końcowe ustalenia merytoryczne (krytyczna ocena obowiązującej treści art. 13 prawa prasowego, tj. zakaz publikacji wizerunku i danych osobowych podejrzanych i oskarżonych w zakresie, w jakim nie uwzględnia on znaczenia procesu karnego dla debaty publicznej, tzn. tego, o jaki czyn chodzi i kto jest o niego podejrzewany) – stanowią podstawę analityczną do wszczęcia procedury nowelizacji art. 13 prawa prasowego, z uwzględnieniem standardów demokratycznego państwa prawa (w kontekście zasady wolności wypowiedzi i istnienia wolnych mediów).

W warstwie poznawczej monografia posiada walory ponadprzeciętne. Na pierwszym planie należy podkreślić szczególną merytoryczność treści – spójność i konsekwencję metodologiczną wynikającą z samodzielnego analitycznego myślenia i naukowej dojrzałości. Podkreślam duży walor poznawczy, gdyż monografia stanowi pierwszą w piśmiennictwie polskim próbę całościowego ujęcia poszczególnych aspektów tezy o sprzeczności konkurujących wartości: zasady wolności słowa i ochrony prywatności (w szczególności ochrony wizerunku i danych osobowych osób publicznych) oraz własnego, empirycznie zweryfikowanego poglądu autorki, co umożliwiło końcowe konkluzje.

Szczególnie doniosłą cechą piśmarstwa Łoszewskiej-Ołowskiej jest jej analityczna ścisłość i wyważenie osądów, jak również szerokość spojrzenia i diagnozowania problemów prawnych, społecznych i medioznawczych. To wszystko łączy się z rzetelnością prowadzonych badań, dociekliwością i zaangażowaniem.

Książka ma charakter naukowy, uwzględnia analizy teoretyczne o charakterze normatywnym i bardzo bogate orzecznictwo, z odniesieniem do bogatej literatury przedmiotu. Pod względem strukturalnym i merytorycznym monografia wyróżnia się pogłębionymi wielowątkowymi analizami normatywnymi, spójnością treści i dojrzałością analityczną. Treści zawarte

w poszczególnych rozdziałach dobrze korespondują z tytułami. *Zakaz publikacji w prasie danych osobowych i wizerunku osób publicznych podejrzanych lub oskarżonych o przestępstwo* zawiera zbiór wartościowych, uporządkowanych tematycznie treści podanych w komunikatywny sposób. Monografia jest niezwykle wartościowa i istotnie osadza się w nurcie współczesnych rozważań dotyczących komunikowania społecznego (mediatywacji procesu karnego), ze szczególnym uwzględnieniem publikowania wizerunków osób publicznych. Jako całość bardzo dobrze wpisuje się w zapotrzebowanie społeczne w tym obszarze tematycznym i znacząco wzbogaca wiedzę i doktrynę prawną z zakresu sprawozdawczości sądowej.

Książka Łoszewskiej-Ołowskiej stanowi bardzo interesujące normatywne studium, a jej adresatami mogą być nie tylko celebryci, osoby pełniące funkcje publiczne lub profesjonalnie zajmujące się problemami prawa karnego i mediów, ale także dziennikarze i wszyscy, którzy poszukują wiedzy opartej na rzetelnych badaniach w aspekcie normatywnym na temat uwarunkowań oraz sposobów publikowania wizerunków osób publicznych i radzenia sobie z różnymi wyzwaniemiami medialnymi.